

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕

ความหมายของการชลประทาน

การชลประทาน หมายถึง กิจการที่กรมชลประทานจัดทำขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำ หรือเพื่อเก็บกัก รักษา ควบคุม การส่งระบายน้ำ หรือแบ่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน หรือสาธารณสุข และหมายถึง การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ กับรวมถึงการคมนาคมทางน้ำ ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานด้วย

วัตถุประสงค์

การที่มีพระราชบัญญัติการชลประทานขึ้นใช้บังคับนั้นก็โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมกิจการของงานชลประทานหลวง ตลอดจนการควบคุมบริหารกิจการของชลประทานหลวง ที่ได้จัดทำเสร็จเรียบร้อย ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยได้ผลสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ความมุ่งหมายในดับทกกฎหมายของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวงนั้น แยกออกได้เป็น ๒ ประการคือ

๑. เพื่อให้อำนาจเจ้าพนักงานของกรมชลประทาน ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการชลประทานอันได้แก่ การสำรวจ การก่อสร้าง การดูแลบำรุงรักษาการชลประทาน ตลอดจนการควบคุมบริหารงานด้านการชลประทานหลวง

๒. เพื่อเป็นข้อบังคับ หรือข้อห้ามมิให้ราษฎรทำความเสียหายแก่อาคารชลประทาน และกิจการชลประทาน ทั้งรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของเจ้าพนักงานและของราษฎรเอง ซึ่งมีอยู่ตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

เนื้อหาของสาระของกฎหมายการชลประทานหลวง

กฎหมายการชลประทานหลวงเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมและควบคุมการชลประทานในส่วนของรัฐที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำ หรือเพื่อกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบาย หรือแบ่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข หรือการอุตสาหกรรม รวมถึงการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ และการคมนาคมทางน้ำในเขตชลประทาน จึงอาจแบ่งเนื้อหาของสาระได้ดังนี้

๑. บทบัญญัติทั่วไป แยกออกได้เป็น

๑.๑ การกำหนดประเภทของทางน้ำชลประทานตามความในมาตรา ๕ โดยทางน้ำชลประทานถือเป็นสิ่งสำคัญของการชลประทาน ซึ่งกรมชลประทานมีหน้าที่รับผิดชอบในด้านทั้งปริมาณและคุณภาพของน้ำเพื่อการเกษตรกรรม และการอุปโภคบริโภคเป็นหลัก การที่ชลประทานมีหน้าที่ดังกล่าวเป็นการกำหนดสิทธิของผู้ใช้น้ำเพื่อให้การใช้น้ำเป็นไปอย่างยั่งยืน ซึ่งทางน้ำชลประทานที่กรมชลประทานนำมาใช้ประโยชน์นั้นมีทั้งทางน้ำธรรมชาติ และทางน้ำที่กรมชลประทานได้สร้างขึ้น

ทางน้ำธรรมชาติที่ได้ประกาศกำหนดให้เป็นทางน้ำชลประทานนั้น ได้แก่ แม่น้ำ คลอง ห้วย เป็นต้น ซึ่งขอบเขตของน้ำชลประทานดังกล่าว ถือเอาขอบตลิ่งด้านหนึ่ง ถึงขอบตลิ่งด้านหนึ่ง โดยถือเอาระดับน้ำสูงสุดในบริเวณทางน้ำนั้นเป็นทางน้ำชลประทาน และถือเอาความยาวของทางน้ำนั้นเป็นขอบเขต ฉะนั้นขอบเขตของทางน้ำประเภทนี้ ในทางกว้างจึงไม่แน่นอนแล้วแต่พื้นที่ และโดยสภาพของทางน้ำนี้ ที่ดินเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน มิใช่ที่ราชพัสดุ

ส่วนทางน้ำชลประทานที่กรมชลประทานสร้างขึ้น ได้แก่ คลองส่งน้ำ คลองซอย และ อ่างเก็บน้ำ ทางน้ำประเภทนี้มีขอบเขตของทางน้ำที่เป็น ชานคลอง และเขตคลอง โดยสภาพของที่ดินดังกล่าว ได้มาโดยการจัดซื้อ หรือการเวนคืนที่ดิน ซึ่งที่ดินประเภทนี้เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ซึ่งเรียกว่าที่ราชพัสดุ

การแบ่งประเภทของน้ำ แบ่งเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ ๑ ทางน้ำที่ใช้ในกรส่ง ระบาย กัก หรือกั้นน้ำ เพื่อการชลประทาน

ประเภทที่ ๒ ทางน้ำที่ใช้ในการคมนาคม แต่มีการชลประทานร่วมอยู่ด้วย เฉพาะภายใน เขตที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทาน

ประเภทที่ ๓ ทางน้ำที่สงวนไว้ใช้ในการชลประทาน

ประเภทที่ ๔ ทางน้ำอันเป็นอุปกรณ์แก่ชลประทาน

ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะเป็นผู้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์กำหนดไว้เป็นทางน้ำชลประทาน

๑.๒ การกำหนดการใช้ที่ดินตามความหมายในมาตรา ๖ และมาตรา ๗

(ก) การใช้ที่ดินชั่วคราว ให้นายช่างชลประทานมีอำนาจใช้ที่ดินที่ปราศจากสิ่งปลูกสร้าง และอยู่ในเขตการชลประทานได้

(ข) การใช้ที่ดินกรณีฉุกเฉิน ให้นายช่างชลประทานมีอำนาจใช้ที่ดินหรือสิ่งของใด ๆ เท่าที่จำเป็นได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันอันตรายอันอาจเกิดแก่ประชาชน

๑.๓ การเรียกเก็บค่าชลประทาน ตามมาตรา ๘ กฎหมายกำหนดให้เรียกเก็บค่าชลประทาน จากบุคคลดังต่อไปนี้

(ก) เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในเขตชลประทาน

(ข) ผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานไม่ว่าจะอยู่ใน หรือนอกเขตชลประทาน โดยเรียกเก็บ ค่าชลประทานเป็น ๒ ประเภท

-การใช้น้ำในภาคเกษตรกรรม เรียกเก็บได้ในอัตราไร่ละ ๕ บาทต่อปี

-การใช้น้ำในภาคนอกเกษตรกรรม เรียกเก็บในอัตรารูปลูกบาทศกัเมตรละ ๕๐ สตางค์

ทั้งนี้ การกำหนดเรียกเก็บค่าชลประทานดังกล่าวเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ที่จะออกกฎกระทรวง

สำหรับเงินค่าชลประทานที่กรมชลประทานเรียกเก็บตามที่กฎกระทรวงได้กำหนดนั้นไม่ถือว่าเป็นรายได้แผ่นดินในหมวดงบประมาณ แต่เข้าไปจัดเก็บอยู่ในหมวดกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ซึ่งวิธีการนำเงินมาใช้เพื่อการชลประทานมีบัญญัติตามความในมาตรา ๘ ทวิ

๑.๔ การกำหนดสิทธิในการทำทางน้ำผ่าน ตามความในมาตรา ๙

เจ้าของที่ดินซึ่งมีที่ดินอยู่ห่างจากทางน้ำ หรือแหล่งน้ำใดมีสิทธิทำทางน้ำผ่านที่ดินของ ผู้อื่นได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากนายช่างชลประทาน ข้าหลวงประจำจังหวัด หรือนายอำเภอ แต่ต้องใช้ที่ดิน รวมทั้งที่ที่ดินไม่เกินสิบเมตร โดยเจ้าของที่ดินดังกล่าวต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าของและผู้ครอบครอง

ที่ดินที่ทางน้ำผ่าน ซึ่งในการพิจารณาอนุญาตนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์และความเสียหายแก่บุคคลผู้ถูกทางน้ำผ่านให้น้อยที่สุด

๒. บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง

เป็นการกำหนดที่เกี่ยวกับการเข้าไปในที่ดินของบุคคลใด ๆ เพื่อทำการสำรวจตรวจสอบเกี่ยวกับการชลประทาน รวมถึงการให้ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่การชลประทาน ตามความในมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑

๓. บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบำรุงรักษา

กฎหมายได้ให้อำนาจหน้าที่แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อธิบดีกรมชลประทาน นายช่างชลประทาน เจ้าพนักงาน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ในการดำเนินการตามกฎหมายดังนี้

(๑) การดูแล และการกำหนดค่าบำรุงทางน้ำชลประทาน รวมถึงค่าธรรมเนียมโดยการออกกฎกระทรวง ประกาศ และการนำระเบียบเกี่ยวกับน้ำเรือ แพ ผ่านทางน้ำชลประทาน และการกำหนดเครื่องมือ และวิธีการจับสัตว์น้ำ ตลอดจนห้ามจับสัตว์น้ำในทางน้ำชลประทาน เพื่อป้องกันความเสียหายแก่การชลประทาน ตามความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๖

(๒) แต่งตั้งบุคคลซึ่งมิใช่เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทานให้เป็นเจ้าพนักงานตามความในมาตรา ๑๓

(๓) เก็บค่าบำรุงทางน้ำชลประทาน หรือดูแลบำรุงรักษาทางน้ำชลประทาน คันคลอง ขานคลอง ทำนบ พนัง ทุมระดับหลักฐาน หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้ในการชลประทาน สิ่งควบคุมเรือ แพ ที่จะผ่านทางน้ำชลประทานให้หยุด ตรวจสอบบำรุงทางน้ำชลประทาน หรือใบอนุญาตเดินเรือในทางน้ำชลประทาน จับบุคคลขณะกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงการห้ามมิให้เรือยนต์ หรือเรือกลไกเดินทางน้ำชลประทาน ประเภท ๑ ด้วย ทั้งนี้ตามความในมาตรา ๑๓ ตริ มาตรา ๑๓ เบญจ และมาตรา ๑๗

(๔) ห้าม จำกัด หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เรือ แพ การใช้น้ำ การระบายน้ำ หรือการอื่นในทางน้ำประเภท ๔ โดยประกาศไว้ล่วงหน้าในชุมชนไม่น้อยกว่า ๗ วัน ตามความในมาตรา ๑๖

(๕) การยกเว้นการเก็บค่าชลประทาน การอุดซ่อมทางน้ำชลประทาน การควบคุมดูแลการส่งน้ำ การระบายน้ำ การสูบน้ำเข้าไปในที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูก รวมถึงการจัดหาแรงงานเข้าทำแทน ในกรณีเจ้าของหรือครอบครองที่ดินไม่ปฏิบัติตาม ทั้งนี้ตามความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒

(๖) การห้ามปลูกสร้าง ต่อเติม ปลูกปัก หรือทำการเพาะปลูก รวมถึงมีต้นไม้ รุกกล้าทางน้ำชลประทาน ขานคลอง เขตคันคลองหรือเขตพนัง หรือทำการกีดขวางทางน้ำชลประทาน ตามความในมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕

(๗) การทำให้น้ำในทางน้ำชลประทานรั่วไหล หรือนำสัตว์พาหนะลงไปเลี้ยงในทางน้ำชลประทาน หรือทำให้ในทางน้ำชลประทานเป็นพิษ เป็นอันตรายต่อการเพาะปลูก การอุปโภคบริโภค หรือสุขภาพอนามัย ไม่ว่าจะโดยทิ้งมูลฝอย ซากพืชซากสัตว์ ถ้ำถ่าน สิ่งปฏิกูล หรือสารเคมีเป็นพิษ ตามความในมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕

(๘) การทำให้สิ่งก่อสร้างเกี่ยวกับการชลประทานเสียหาย หรือทำการปิด เปิด หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือรื้อถอนโดยไม่ได้รับอนุญาต แก่ประตูน้ำ ฝาย เขื่อน ระบาย ประตูระบาย ท่อน้ำ ท่อเชื่อม สะพานทางน้ำ ปูม เลา สายโทรศัพท์ คันคลอง ขานคลอง ทำนบ พนัง หรือหมวดระดับหลักฐานที่ใช้ในการชลประทาน หรือกระทำการอันเป็นการกีดขวางแก่นำทางที่ได้สำรวจไว้ หรือเขตงาน หรือหมวดหมายแสดงเขตงานคลาดเคลื่อนหรือสูญหาย ตามความในมาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓

(๙) การขุด ลอก ปิดกั้น ชัก หรือใช้น้ำ อันเกี่ยวกับทางน้ำชลประทานอันจะทำให้เสียหายแก่การชลประทาน หรือจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ตามความในมาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕

๔ บทกำหนดโทษ

กฎหมายชลประทานเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยมีบทบัญญัติระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งถือเป็นกฎหมายเฉพาะ ที่เป็นกฎหมายมหาชนที่มีโทษทางอาญา แบ่งเป็น

- ๑.โทษจำคุก
- ๒.โทษปรับ
- ๓.โทษปรับและโทษจำคุก

ทั้งนี้ มีบทบัญญัติไว้ในหมวด ๔ บทกำหนดโทษตั้งแต่มาตรา ๓๖ ถึงมาตรา ๔๑